

Ablonczy Balázs

PÁRIZS-KÉPEK

Kell egy ház. Cs. Szabó László egyik párizsi útinaplójában (*Hét nap Párizsban*) némi lenézéssel ír azokról a diákokról, akik nem a Quartier Latin koszos diákszállóiban laknak, hanem „a városszéli egyetemi telepen, pázsitos angol rét közepén, hideg-melegvizes alapítványi palotákban”. Szégyen-nyalázat, magam is ilyenben lakom. Mentségemre legyen mondva, első, Cité Universitaire-beli tartózkodásomkor a Fondation Deutsch angol cottage-ra maszkírozott épületében laktam, és a padló jól láthatóan még a húszas évekből származott: a sok tisztítástól papírvékonyra gyalult, tükörfényes. A Cité alapítói – közöttük feltűnően sok a lotaringiai – a Harmadik Köztársaság tipikus mandarinjai: nagyon republikánus, szabadkőműves és elszántan németellenes társaság, e szép utópista tervvel próbálták közelebb hozni egymáshoz a háborúban megtépzott Európa nemzeteit, a Népszövetség, Genf és Locarno szellemében. A Montsouris park mellett egymás után épültek az alapítványi házak, a nemzeti építészet jegyében: angol college, argentin hacienda, nagyranőtt svéd tanya áll a hatalmas kertben, és van imponáló méretű monacói ház és örmény alapítványi otthon is. Frank Sereninek a Relations Internationales című folyóirat 1992-es évfolyamában közölt tanulmányából azért csak kiderül: nem véletlen, hogy sem német, sem olasz, sem japán ház nem épült a két világháború között. A lotaringiai patrónusok egyáltalán nem szívelték a németeket. Magyar ház felépítéséről sok szó volt a húszas években: Klebelsberg nagyon ambicionálta a tervet, Magyary Zoltánt küldte többször tárgyalni Párizsba, de végül Budapesten bukott meg az ügy: a felépítendő ház nem magyar állami tulajdonban lett volna, s egy ilyen intézmény támogatását a magyar költségvetés nem tette lehetővé. Hírek szállnak arról, hogy az elmúlt tizenöt évben fel-felmerült: lehetne magyar ház is a Citében. Jól értesültek tudni vélik, hogy a harminc éven át üresen álló kambodzsi ház is felajánlották megvételre. A magyar állam jelenleg szobákat bérel a campuson, s az egyik brosúra szerint a Pavillon André Honnorat-ban a múlt tanévben a magyar volt a (relatív) többség: igaz, ott csak másfél tucat szoba van. Talán nem elhanyagolható gesztus lenne a visegrádi országok vagy a szomszédaink felé, ha felvetnénk egy közös „közép-európai ház” lehetőségét.

A fasiszta Olaszországgal szembeni ódzkodás miatt az olasz ház csak 1958-ban készült el. Monstruózus, ötemeletes épület, álantik stílusban, a forgalmas boulevard Jourdan közvetlen közelében. A bentlakók többsége még nem utazott haza, s ahogy a világbajnokságon egyre előrébb jut az olasz csapat, fokozódik a futball-láz. Egyre újabb

papírfecnik jelzik a következő közös drukkolás időpontját. A meccsek estéjén diadalordítások hasítanak az éjszakába, s másnap a ház lépcsőjén lusta tévériporterek érdeklődnek az olasz diákok kedélyállapotáról.

Foci. A sajtó és a közvélemény fanyalogva állt hozzá. A francia–togo-i meccs estéjén D.-nél vacsorázom a Montmartre aljában, a könyvekkel zsúfolt lakásban. D. félig horvát származású, egy vidéki egyetem német tanszékén tanít, és budapesti tartózkodása alatt igen jól megtanult magyarul. S bár némi ironikus mosollyal beszél a francia válogatott szerepléséről, az elnök nyomásgyakorlásáról Zidane-nal kapcsolatban, a Zidane–Domenech ellentét gyökereiről, a desszert után engedelmet kér és bekapcsolja a rádiót, hogy megtudja az állást. A kettő–nullás végeredmény láthatóan elégedettséggel tölti el.

Innen már nincs megállás. A fővárost lassan hatalmába keríti a vb-láz. Az olasz háztól háromszáz méterre van a Charléty-stadion, ahol a meccseket óriáskivetítőn lehet követni. A francia gólokat tévé nélkül is észre lehet venni, mintha az ágyam fejénél ordítóznának egy-egy találat után. A győztes meccs után pedig vagy tízezer szurkoló jön végig a sugárúton, mennek a gyorsvasút megállójához, petárdáznak, túlkölnek, az autók dudálnak. Hajnali egyig. Francia és algériai, marokkói zászlókat lobogtatnak. (A legnagyobb zászló a stadionban rendszeresen az algériai. Pedig a keretben talán Zidane az egyetlen maghrebi, és a magyar sajtó állításaival szemben ő sem arab, hanem kabil.) A kezdeti kedélyes szurkolás, amikor a francia drukkerok portugál lányokkal évődtek a metró peronján, fenyegetőbbre válik. A francia–brazil meccs idején már komoly rendőri készültség vonul fel az utcán. Zs.-vel későn indultunk haza egy ropant rossz vacsora után, és a gyorsvasút kijáratánál rohamrendőrök állnak, lökdösik vissza a tömeget. Bennünket előzékenyen kiengednek. Durrannak a petárdák, amott színes füst száll, itt meg egy atyafinak már betörték az orrát, kiabálás, lökdösődés. Zs. félősen húzódik hozzám, igyekszem játszani a bátrát, de igen-igen megkönnyebbülök, amikor beiszkolunk a Cité kertjébe.

A döntőre némi kárörömmel készülök. Az olasz ház lakói már nem ítélik elég biztonságosnak a Charlétyt, és a tévésobában gyülekeznek. A tizenegyesrúgások idején felmegyek a teraszra, onnan ragyogóan lehet követni a történéseket. Szemben egy söröző, ahol az utcán állva nézik a kivetítőt, idehallatszik a stadion moraja, az első emeletről pedig az olasz tábor reakciói. A sugárúton közben lassan felvonulnak a rohamrendőrök. Elállják a mellékutcák torkolatát, a vízagyú a helyére farol. A virsliárus rohanvást összepakol. A csalódott és a diadalittas ordításokból ragyogóan lehet követni a tizenegyesek állását. Néhány percen belül elindul a tömeg. Elég csendesen mennek, itt-ott egy petárda hallik, egy bátortalan „Allez les Bleus”-kiáltás. A rohamrendőröknek is talán csak egyszer kell beavatkozniuk, kihurcolnak valakit a tömegeből, a vízagyú is nyugton van. A ház olasz lakói viszont örülnek, és különösebben nincsenek tekin-

tettel az utca hangulatára. Derékig lógnak ki az ablakból, olasz zászlókat ráznak és vidáman kurjongatnak. A sugárúton menetelők ezt csak mérsékeltén díjazzák: néhányan petárdákkal, kövekkel igyekeznek bedobni a nyitott ablakokon, odavizelnek a ház tövébe, és hangosan szitkozódznak. A ház lakóinak címzett átkozódások közül még a „rohadt raviolizabálók” a legszalunképesebb. Fél egykor már csönd van. Megérte.

Franciaország rettentően csalódott. A meccs előtt – egy közvélemény-kutatás szerint – a válaszadók 83%-a bízott a francia győzelemben. Az újságírók az 1998-as „black-blanc-beur” (azaz a sokszínű – fekete–fehér–arab –) csapat sikere felett érzett öröm elillanásáról, a múlt novemberi zavargások után is továbbélő „francia rosszkedv”-ről írnak. Ugyanabba a folyóba valószínűleg kétszer nem lehet.

Levéltár. Amikor először kiérkezem Vincennes-be, a középkori királyi várban lévő hadilevéltárba (amelyet már sokadszor neveznek át), hirtelen utolér Közép-Európa. A hely hétfőn zárva van. Rendben, azért beiratkozom. Ekkor tudom meg, hogy az épület rossz statikai állapota miatt a látogatók számát csökkentették, időpontot kell kérni, s két-három hét múlva lehet csak bejutni az épületbe. Kis híján leszakad rám az ég. „Miért nem írt előre?” – szegeznek nekem. „Miért nincs fenn a honlapon?” – kérdezek vissza. „Fent van.” „Megnézhetjük. Nincs.” – Ez a beszélgetés már másnap zajlik az egyébként roppant kedves titkárnővel. Az érvek és az egyébként mélységesen provinciális kelet-európai siránkozás hat. Egy hét múlva jöhetnek. Addig a külügyminisztériumi levéltárban, az Archives Nationales-ban ütöm el az időt. Mindenütt ugyanaz a bürokratikus, de végtelenül szervezett és udvarias légkör. Számítógépes rendelés, rendben lévő segédletek, másfél órán belül vagy másnapra megérkező dokumentumok, csaknem szabad fényképezés: utálatos dolog a bezzegelés, de a Magyar Országos Levéltár, vagy bármelyik, csaknem tetszőleges magyar gyűjtemény az 1995. évi LXVI. törvény által állandósított viszonyaira gondolva ez alig elkerülhető.

Vincennes-ben döngő léptű kiskatonák hordják ki az anyagot, körülöttem katonatisztek, fiatal doktoranduszok, idős emberek, akik családjuk vagy egykori alakulatuk történetét kutatják. Kint óránként megkondul a Capetingek várkapornájának harangja: a kutatás egyszerre demokratikus és mélységesen arisztokratikus ténykedés.

Szemle. Megint elkéstem. Szent fogadalmam volt, hogy ezúttal megnézem a július 14-i díszszemlét, először életemben, pedig irtózom a tömegtől. A Champs-Elysées-n már hetek óta rakják össze a tribünöket, és a Concorde téren hatalmas emelvény ad helyet a köztársasági elnöknek és vendégeinek. Mire útra kelek, majdnem dél. A Denfert-Rochereau téren erősödő dübörgés, és a sarok mögül egyszer csak kikanyarodik két tucat páncélos: nem nagyon értek hozzájuk, van köztük talán csapatszállító, néhány harcokcsi, dzsippek. A járművek oldalain egykori csatahelyek és évszámok: Bir-Hakeim

– 1942, Kabul – 2006, Mitrovica – 1999; ez azért inkább vicces, főleg az utóbbi. Már a díszszemlérlől jönnek visszafelé. A lövegtoronyokban, vezetőülésekben tisztek feszítenek és vidáman integetnek a járókelőknek, a kávéházak teraszán ülőknek. És soha nem lehet igazuk a nemzetkarakterológia egyszerűségében hívőknek: a járókelők és a kávéházak teraszán ülők, ezek a cinikusnak, kíméletlenül racionálisnak mondott párizsiak lelkesen visszaintegetnek, tapsolnak, és fényképezik a katonákat.

A Champs Elysées-n már csak az üres tribünök állnak meg a köztársasági elnök fogadására igyekvő nagykövetek autói hosszú sorban.

Este a köztársasági elnök szokásos interjút adja a közszolgálati tévében. Ha valakinek ábrándjai lennének a megállapodott demokráciák törésvonalairól, a baloldali-liberális, s alapítója, Serge July távoztát sirató *Libération* illetve a legnagyobb példányszámú napilap, a jobboldali *Figaro* gyökeresen máshogy látja Jacques Chirac szereplését. „Egyetlen emlékezetes pillanat sem volt” – írja Antoine Guiral a baloldali lapban, s egy uralkodása végén lévő, megtépzott monarchát vetít olvasója elé. A *Figaro* a közvetítést egy különteremből követő hű chiracistákról ír, akik vezérük „egyik legjobb médiaszereplését” ünneplik, aki mindig akkor nyújtja a legjobb teljesítményt, amikor éppen bajban van. Ők a második elnöki mandátumát töltő politikus újraindulását sem zárják ki a 2007-es választásokon. Ez volna csak abszurd a javából. Chirac maga egy tökéletes és nagyon francia mondattal hátrítja el az újságírók erre vonatkozó érdeklődését: „Je ne me situe pas dans un temps limité.” Az egyik utódjelölt, Sarkozy talán ha tíz percet töltött az elnöki garden partyn, főként testőrei társaságában. Chirac most nem tért ki viszonyukra, tavaly annyit mondott róla: „Én döntök, ő végrehajt.” Sarkozy innen visszament a közeli place Beauveau-ra, a belügyminisztériumi fogadásra.

Haza. Állok sorban a reptéren, és érzem, hogy baj van. Elöttem fontoskodó francia nyugdíjasok, mögöttem középkorú magyar házaspár, vélhetően nyaralásból jönnek. Hangosan beszélgetnek, ők is nyugtalanok. Ebből késés lesz. Elöl éppen egy ápoltnégygyermekes édesanya adja fel a poggyászát; a legkisebb fiút még fel is kell emelnie, mert nem látszik ki a pult alól. „Nnnna, a magyar anya” – cöcög a férj mögöttem, lenézően. „Á, nem, bordó útlevele van. Biztos francia” – véli a feleség. „Akkor itt élő magyar. Megy haza” – egy férjnek minden körülmények között igaza van. „Ennyi gyerekkel nem csoda, hogy itt él. Próbálná otthon eltartani őket”. Khm.

Nyilván tartalmaz nyaralásuk lehetett.

Szívós Donát